

IUCN Kırmızı Liste Sınıfları ve Ölçütlerini Bölgesel Düzeyde Uygulama İlkeleri (ÖZET)

(Ver. 3.0)

IUCN – The World Conservation Union
2003

Türkçe özet hakkında

Aşağıda Türkçe özeti verilen “**Guidelines for Application of IUCN Red List Criteria at Regional Levels**” belgesinin İngilizce orijinali <http://www.iucn.org/themes/ssc/redlists/regionalguidelines.htm> adresindedir. Belgenin orijinalinin kaynak olarak kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla önemli terimlerin İngilizcesi parantez içinde verilmiştir.

Bu özet Doç. Dr. H. Reşit Akçakaya tarafından hazırlanmıştır. Çeviri ile ilgili düzeltme ve önerilerin resit@ramas.com adresine gönderilmesi, bu belge üzerinde değişiklik yapılmaması rica olunur. Bu çevirinin güncellenmiş haline <http://www.ramas.com/IUCN.htm> adresinden ulaşabilirsiniz.

Son değişiklik tarihi: 12.4.2005

I. GİRİŞ

IUCN Kırmızı Liste Tehdit Sınıfları ve Ölçütleri (IUCN 2001; bkz: <http://www.iucn.org/themes/ssc/redlists/RLcategories2000.html>) küresel tükenme riskleri yüksek olan türleri sınıflandırmak üzere tasarlanmıştır, yani küresel düzeyde (ölçekte) değerlendirmelerde kullanılır. Bunları bölgesel, ulusal veya yerel düzeylerde ("bölgesel") uygulamak için iki seçenek vardır: (1) Küresel Kırmızı Listeden, sadece bölgede bulunan türleri içine alan bir listeyi yayımlamak. Bu, özellikle çok sayıda endemik türün veya tehdit altında endemiğe yakın¹ türün olduğu, veya türleri hakkında yeterli bilgi olmayan bölgeler için uygun olabilir. (2) Türlerin bölgedeki tükenme risklerini değerlendirmek. Bölgesel koruma çalışmaları açısından türlerin bölgedeki tükenme risklerini değerlendirmek önemli olabilir. İlk seçenek açıksa da, ikinci seçenek küresel düzeyde olmayan bazı sorunlar içerir, örn. politik sınırlar aşan popülasyonlar, bölgede üremeyen popülasyonlar ve yerli olmayan türler

---

¹ **Çevirenin notu:** 'Endemiğe yakın' (*near endemic*): Küresel popülasyonun büyük bir yüzdesi (örn. %90'ı) bölgede olan.

II. AÇIKLAMALAR

1. Kullanım

IUCN Kırmızı Liste Tehdit Sınıfları ve Ölçütlerini kullanan bölge veya ülkeler aşağıdaki kurallara uymalıdır.

2. Bölge kavramı

Burada *bölge* terimi, küreden küçük herhangi bir coğrafi alanı (örn. kıta, ülke, eyalet, il) belirtir.

3. IUCN Kırmızı Liste Ölçütleri ve Bölgesel Uygulama İlkeleri

IUCN Kırmızı Liste Tehdit Sınıfları ve Ölçütleri'ndeki² (IUCN 2001) bütün kurallar ve tanımlamalar, burada aksi belirtilmedikçe, bölgesel düzeyde de geçerlidir. Aynı şekilde, *Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria*³ ve *Guidelines for Re-introductions*⁴ bölgesel düzeyde de geçerlidir. Dolayısıyla, bölgesel uygulamalardan önce bütün bu belgeler dikkatle incelenmeli ve uygulama sırasında kaynak olarak kullanılmalıdır.

4. Uygulanabilir ölçekler

Eğer değerlendirilmek istenen bölge popülasyonu, aynı türün bölge dışındaki diğer popülasyonlarından ayrı (izole) ise IUCN Kırmızı Liste Tehdit Sınıfları ve Ölçütleri (IUCN 2001) herhangi bir değişiklik yapılmadan bölgesel olarak kullanılabilir. Böyle ayrı (izole) bir popülasyonun tükenme riski endemik bir taksonun tükenme riskiyle aynıdır. Ancak ölçütler bir popülasyonun politik sınırlar ile belirlenen bir kısmına veya bireyleri başka bölgelerdeki popülasyonlara gelip-giden bir bölgesel popülasyona uygulanıyorsa, ölçütlerde belirtilen eşik değerleri uygun olmayabilir, çünkü değerlendirilen birim bütün bir popülasyon veya alt-popülasyon değildir. Dolayısıyla, hesaplanan tükenme riski yanlış olabilir. Bu ilkeler, taksonun bölgedeki tükenme riskini doğru olarak yansıtmak için ilk değerlendirmede yapılacak ayarlamayı anlatır.

Bu ilkeler herhangi bir coğrafi ölçekte kullanılabilirse de, çok küçük alanlara uygulanması önerilmez. Bölge ne kadar küçükse, ve değerlendirilen takson ne kadar geniş dağılımlı ise, bölgesel popülasyonla diğer popülasyonlar arasında değişim de o kadar sık olacak, ve tükenme riskinin tahmini de o kadar güvenilmez olacaktır. Uygulamanın yapılabileceği en küçük alanın ne olduğu konusunda öneri yapmak mümkün değildir.

5. Bölge tarafından belirlenen uygulama ve değişiklikler

Bazı tanım ve uygulamalar, bölgesel değerlendirmeyi yapan yetkili kişilerin takdirine bırakılmıştır (örn. doğal yayılış, bölgesel tükenme için kullanılan zaman sınırları, ve değerlendirilecek en küçük popülasyon (küresel popülasyonun yüzdesi olarak) gibi tanımlarla ilgili kararlar). Bu tür kararlar açıkça kaydedilmeli ve belgelenmelidir.

6. Taksonomi

Bölgesel değerlendirmelerde, IUCN Kırmızı Listesinde kullanılan küresel taksonomik listenin kullanılması önerilir (bknz. http://www.redlist.org/info/info_sources_quality.html). Önerilen listeden sapma varsa bunlar kaydedilmelidir.

² Çevirenin notu: Türkçe'ye çevrilmiştir.

³ Çevirenin notu: İngilizcesi <http://www.iucn.org/webfiles/doc/SSC/RedList/RedListGuidelines.pdf> adresindedir.

⁴ Çevirenin notu: İngilizcesi <http://www.iucn.org/themes/ssc/pubs/policy/reinte.htm> adresindedir.

7. Değerlendirmelerin birleştirilemezliği

Birçok küçük coğrafi bölgede (örn. bir kıtadaki ülkelerde) yapılan değerlendirmeler, daha büyük bir bölgedeki (örn. bir kıtadaki) değerlendirme için birleştirilemezler. Büyük bölge için, küçük bölgelerden gelen veriler toplanarak yeni bir değerlendirme yapılmalıdır.

8. Kırmızı Liste ve koruma öncelikleri

Tükenme riskinin belirlenmesi ile koruma eylemleri arasında öncelikleri saptamak, birbiriyle ilişkili ama birbirinden ayrı iki süreçtir. Tükenme riskinin belirlenmesi, örn. IUCN Kırmızı Liste sınıfının belirlenmesi, koruma önceliklerinin saptanmasından önce gelir. Kırmızı Liste sınıflamasının amacı taksonun tükenme olasılığını belirlemektir. Koruma önceliklerinin saptanması ise, hem tükenme olasılığını, hem de diğer faktörleri ele alır; örn. ekolojik, filogenetik, tarihsel, kültürel faktörler; koruma eylemlerinin başarı olasılığı, gerekli para ve insan kaynakları, ve tehdit altındaki taksonların korunmasıyla ilgili yasalar. Bölgesel değerlendirmeler kapsamında başka bazı veriler de koruma önceliklerinin saptanmasında yardımcı olur. Örneğin taksonun sadece bölgedeki durumu değil, küresel durumu ve bölgedeki popülasyonun küresel popülasyona oranı da göz önüne alınmalıdır. Dolayısıyla, bölgesel değerlendirmelerde en az üç ölçü verilmelidir: (1) bölgesel Kırmızı Liste sınıfı, (2) küresel Kırmızı Liste sınıfı, (3) küresel popülasyonun bölgede bulunan kısmı (yüzdesi).

III. TANIMLAR

1. İyiçil salınma (*benign reintroduction*)

Bir türün, koruma amacıyla, kaydedilmiş yayılma alanlarının dışında, ancak uygun habitat ve eko-coğrafi bölgede tekrar yerleşmesini sağlama girişimi. Bu, ancak türün kaydedilmiş yayılma alanı içinde uygun yer kalmadığı zaman uygulanması elverişli olan bir koruma yöntemidir (IUCN 1998).

2. Üreme popülasyonu (*breeding population*)

Bölgede üreyen bir (alt) popülasyon. Bu, üreme döngüsünün tümü veya zorunlu herhangi bir evresi olabilir.

3. Aynıtür popülasyonu (*conspecific population*)

Aynı türün (taksonun) popülasyonları

4. Alçaltma (*downgrading*) ve yükseltme (*upgrading*)

Bir taksonun bölgesel tehdit sınıfını ayarlama işlemi. Alçaltma, tükenme riskinin daha az olduğu; yükseltme, riskinin daha fazla olduğu anlamına gelir.

5. Endemik takson

Sadece bölgede bulunan, dünyada başka hiçbir yerde bulunmayan takson. Bir takson küçük bir adaya, bir ülkeye, veya bir kıtaya endemik olabilir.

6. Küresel popülasyon

Taksonun bütün bireylerinin sayısı (bknz: madde 10, Popülasyon)

7. Metapopülasyon

Taksonun alt-popülasyonlarından oluşan bir küme.

8. Doğal yayılış

Taksonun, salımlarla oluşan kısmı hariç yayılışı (dağılımı).

9. Uygulanamaz (NA)⁵ (*not applicable*)

Taksonun bölgesel olarak değerlendirilmesinin uygun olmadığını belirten sınıf. Takson, bölgede yabancı popülasyonu olmadığı için, doğal yayılışı içinde olmadığı için, bölgede çok seyrek görüldüğü için (*vagrant*) veya bölgedeki popülasyonu çok küçük olduğu için NA olabilir. Bölgesel değerlendirmeyi yapan yetkililer, değerlendirilecek en küçük popülasyon için (örn. küresel popülasyonun yüzdesi olarak) bir 'eleme' kullanmaya ve bundan küçük popülasyonu olan taksonları NA olarak sınıflandırmaya karar verebilirler.

10. Popülasyon

"Popülasyon" terimi IUCN Kırmızı Liste ölçütlerinde, biyolojik kullanımından farklı olarak, özgün bir anlamda kullanılır. *Popülasyon* bir taksondaki bireylerin toplam sayısı olarak tanımlanır. Bölgesel değerlendirmeler kapsamında bunun yerine *küresel popülasyon* terimi daha uygun olabilir.

11. *Propagule*⁶

Spor, tohum, meyve, yumurta, birey veya bireyin bir kısmı gibi, hareket yeteneği ve ergin birey oluşturma yeteneği olan canlı varlık. Gametler ve polenler *propagule* sayılmazlar.

12. Bölge

Küreden küçük herhangi bir coğrafi alan, örn. kıta, ülke, eyalet, veya il.

13. Bölgesel değerlendirme

Bir bölgesel popülasyonun tükenme riskini, bu ilkelere göre belirleme işlemi.

14. Bölgede Tükenmiş (RE)⁷ (*Regionally Extinct*)

Bölgedeki üreme potansiyeli olan son bireyin (veya ziyaretçi bir takson için son bireyin) öldüğüne veya doğadan yok olduğuna hiç bir makul şüphe kalmadığını belirten sınıf. Bu sınıf için kullanılacak zaman sınırı, bölgesel değerlendirmeyi yapan yetkili kişilerin takdirine bırakılmıştır, ama normal olarak MS 1500'den daha önce olmamalıdır.

15. Bölgesel popülasyon

Küresel popülasyonun değerlendirilen kısmı; bir veya daha fazla alt-popülasyondan oluşabilir.

16. Kurtarma etkisi (*rescue effect*)

Popülasyona dışardan gelen (göç⁸ eden) *propagule*'lerin popülasyonun tükenme riskini azaltması olayı.

⁵ **Çevirenin notu:** Sınıfların kısaltmaları (parantez içinde) çevrildikleri dile değil, İngilizcelerine göre yapılır.

⁶ **Çevirenin notu:** Bu terimin Türkçesini bulamadım; önerilere açtım. 'Döl' gibi bir anlamı olmakla birlikte, döl terimi hareket yeteneğini kapsamaz, ve burada tanımın dışında tutulan gamet ve polenleri de içerir.

⁷ **Çevirenin notu:** Sınıfların kısaltmaları (parantez içinde) çevrildikleri dile değil, İngilizcelerine göre yapılır.

⁸ **Çevirenin notu:** Burada (Madde 16, 17 ve 18 ile Şekil 2, kutu 2b ve 2c'de) kullanılan "göç" (*immigration*) terimi, üreme ve kışlama bölgeleri arasındaki yıllık hareketle sınırlı değildir; daha çok başka bir alt-popülasyondan temelli olarak gelip bölgeye yerleşme olayını belirtir.

17. *Sink*⁹

Yerel üremenin yerel ölüm oranından daha az olduğu alan. Bu terim genellikle (yerel üremenin yerel ölüm oranından daha fazla olduğu) bir kaynak (*source*) popülasyonundan göçmen olarak gelen bireylerin olduğu bir alt-popülasyon için kullanılır.

18. Alt-popülasyon

Coğrafi veya diğer nedenle birbirlerinden ayrı ve aralarında birey geliş-gidişi az (tipik olarak yılda 1 veya daha az sayıda başarılı göçmen birey veya gamet) olan gruplar. Bir subpopülasyon bir bölgeyle sınırlı olabilir veya birden fazla bölgede olabilir.

19. Takson

Tükenme riski değerlendirilen, tür veya tür altındaki taksonomik birim.

20. Vagrant

Bölgede sadece seyrek olarak bulunan takson.

21. Ziyaretçi (*Visitor*)

Bölgede üremeyen ama halen veya geçen yüz yıl içinde düzenli olarak bölge sınırları içinde bulunan takson.

22. Yabancı popülasyon

Doğal yayılımı içinde olan, ve bireyleri doğal üreme ile oluşmuş olan (insanlar tarafından salınmamış olan) popülasyon. İyicil salınma sonucu oluşmuş ve halen veya geçmişte kendini devam ettirebilen popülasyonlar da yabancı popülasyon sayılır.

IV. DEĞERLENDİRME

1. Değerlendirilecek taksonlar

Sınıflandırma işlemi sadece doğal yayılma alanları içindeki yabancı popülasyonlara, ve iyicil salınma (*benign reintroduction*) sonucu oluşan popülasyonlara uygulanmalıdır (IUCN 1998, 2001). Sadece dağılımlarının sınırlarında bölgeye giren taksonlar değerlendirilebilir (elemeden geçerse; bkz: aşağıda). Ancak, seyrek olarak bölgede üreyen ama düzgün aralıklarla bölgede tükenen taksonlar değerlendirilmemelidir. Bölge dışındaki yayılımı genişlemekte olan ve bölgede yeni kolonizasyon aşamasında olan taksonlar, bölgede bir kaç yıl (örn. ard arda 10 yıl) üreyinceye kadar değerlendirilmemelidir.

Daha önce Bölgede Tükenmiş (RE) olan ve doğal olarak tekrar bölgeyi kolonize eden taksonlar bölgede üredikleri ilk yıldan sonra değerlendirilebilir. Daha önce Bölgede Tükenmiş (RE) olan ve bölgeye tekrar salınan (*re-introduced*) taksonlar popülasyon doğrudan insan yardımı olmadan başarılı olarak üredikten sonra ve yavrularının yaşayabilir olduğu görüldükten sonra değerlendirilebilir.

Ziyaretçi taksonlar değerlendirilebilir ama vagrant taksonlar değerlendirilemez.

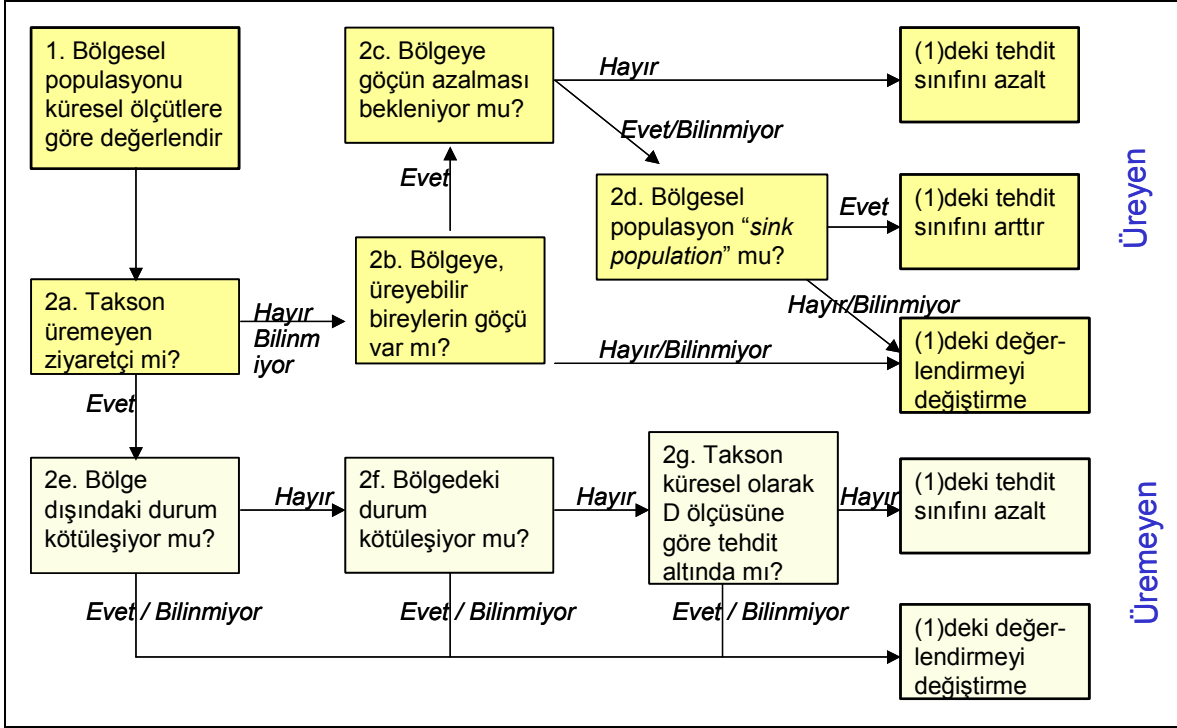
---

⁹ **Çevirenin notu:** Bu terimin Türkçesini bulamadım; önerilere açtım. 'Tuzak' gibi bir anlamı olmakla birlikte, tuzak terimi daha çok, bireylerin tercih ettiği niteliksiz habitat anlamındaki, davranışla ilgili "*ecological trap*" terimine karşılık gelir. Buradaki "sink" terimi ise, tanımdan da anlaşıldığı gibi, davranışla doğrudan ilgili değil.

Üreyen populasyonlar

Birinci aşamada, Kırmızı Liste Ölçütleri (IUCN 2001'de belirtildiği şekilde) taksonun bölgesel popülasyonuna uygulanarak ilk değerlendirme elde edilir. Bu ilk değerlendirmede kullanılan bütün veriler (örn. bireylerin sayısı, yayılış ve yaşama alanı, azalma, düşüş, dalgalanmalar, alt-popülasyonlar, yerler, n sayısı ve parçalanma ile ilgili parametreler), küresel popülasyondan değil, bölgesel popülasyondan alınmalıdır. Ancak, başka bölgelere göçmen olarak giden taksonlar oralarındaki durumdan etkilenebilir. Bu etkileri, özellikle düşüş ve alan ile ilgili ölçütleri uygularken göz önüne almak gerekebilir.

Şekil 2. Bölgesel değerlendirme

Tablo 1. Bölge dışındaki popülasyonların bölgedeki popülasyonun tükenme riskini nasıl etkileyeceğini belirlemeye yönelik sorular (soru numaraları, Şekil 2'deki kutu numaralarına denk gelir).

Soru	Açıklama
2a. Takson üremeyen ziyaretçi mi? Takson bölgede ürüyor mu yoksa bölge kaynaklarını kullanan bir ziyaretçi mi?	Eğer bu soru hem evet hem hayır olarak cevaplanabiliyorsa, biri üreyen diğeri üremeyen ziyaretçi iki ayrı alt-popülasyon vardır. Bu durumda takson iki ayrı takson olarak düşünülmeli ve ayrı ayrı değerlendirilmelidir.
2b. Bölgeye üreyebilir bireylerin göçü var mı? Bölge dışında, bölgeye göçmen gönderebilecek yakınlıkta olan ayrıntır popülasyonları var mı? Bölge popülasyonu, büyük ve bölge dışında da alt-popülasyonları olan bir metapopülasyonun bir parçası mı? Komşu popülasyonlardan göçü önleyebilecek engeller var mı? Taksonun uzun-mesafe göç (hareket) etme yeteneği var mı? Uzun-mesafe göç (hareket) ettiği biliniyor mu?	Eğer komşu bölgelerde ayrıntır popülasyonları yoksa veya komşu bölgelerden <i>propogule</i> (spor, tohum, meyve, yumurta, birey) gelmesi (göçmesi) olasılığı yoksa, takson endemik gibi davranır; bu nedenle Kırmızı Liste Sınıfı değiştirilmemelidir.

<p>2b. Yerel adaptasyon Bölge popülasyonu ile bölge-dışı popülasyonları arasında, yerel adaptasyonları yansıtan farklılıklar var mı? Bölge-dışı popülasyonlarından gelen bireyler bölgede yaşayabilirler mi?</p>	<p>Bölge-dışı popülasyonlarından gelen bireylerin bölgede yaşama ve üremeleri olası değilse, Kırmızı Liste Sınıfı değiştirilmemelidir.</p>
<p>2b. Uygun habitat Bölgedeki habitat, çevre (ve iklim) koşulları, bölge-dışı popülasyonlarından gelen bireylerin bölgede başarılı olarak yerleşmelerine uygun mu? Yoksa takson koşulların bozulması nedeniyle mi bölgede tükeniyor?</p>	<p>Eğer bölgede yeteri kadar uygun habitat yoksa ve koruma önlemleri koşulların yakın gelecekte iyileşmesini sağlamayacaksa, bölge-dışı popülasyonlarından göç bölgedeki tükenme riskini azaltamaz; bu nedenle Kırmızı Liste Sınıfı değiştirilmemelidir.</p>
<p>2c. Bölge-dışı popülasyonlarının durumu Taksonun komşu bölgelerdeki nüfusu nedir? Bu popülasyonlar sabit mi, artıyor mu, azalıyor mu? Takson komşu bölgelerde Kırmızı Listede mi? Belirgin sayıda göçmen gönderiyor oldukları ve gelecekte de gönderecekleri olası mı?</p>	<p>Taksonun bölge dışındaki popülasyon büyükse ve azalmıyorsa, ve taksonun göç (hareket) yeteneği varsa, ve yeterli habitat varsa (veya yakın gelecekte olacaksa), sınıf alçaltmak uygundur. Takson komşu bölgelerde azalmakta ise "kurtarma etkisi" olasılığı zayıftır, dolayısıyla sınıf alçaltmak uygun olmayabilir.</p>
<p>2d. Bölge-dışı kaynak popülasyonlara bağımlılık Bölgedeki popülasyonlar kendi varlıklarını sürdürebilen, üreme başarısı olan popülasyonlar mı yoksa uzun vadede varlıkları dışardan gelen göçe mi bağlı (yani bölgedekiler <i>sink</i> popülasyonları mı)?</p>	<p>Eğer bölgeye önemli sayıda <i>propogule</i> (spor, tohum, meyve, yumurta, birey) geldiği konusunda delil varsa ve buna rağmen popülasyonun yaşam olasılığı düşükse, popülasyon bir <i>sink</i> olabilir. Eğer öyleyse ve aynı zamanda göçün yakında sona ermesi bekleniyorsa, sınıf yükseltmek uygun olabilir.</p>
<p>2e. Bölge dışındaki çevresel koşullar Bölge dışındaki habitat ve diğer koşullar bozulmakta mı veya bozulacakları öngörülüyor mu?</p>	<p>Evetse, takson azalabilir; bu birinci aşamadaki değerlendirmeyi belirleyecektir. Bu nedenle bu bozulmalar ikinci aşamada tekrar kullanılmamalı, birinci aşamadaki sınıf değiştirilmemelidir.</p>
<p>2e. Bölge içindeki çevresel koşullar Bölgedeki habitat ve diğer koşullar bozulmakta mı veya bozulacakları öngörülüyor mu?</p>	<p>Evetse, takson azalabilir; bu birinci aşamadaki değerlendirmeyi belirleyecektir. Bu nedenle bu bozulmalar ikinci aşamada tekrar kullanılmamalı, birinci aşamadaki sınıf değiştirilmemelidir.</p>
<p>2g. Kurtarma etkisi Takson küresel olarak çok ender mi? (örn. D ölçütüne göre listelenmiş; D ölçütünü neredeyse karşıladığı için Tehdite Yakın olarak sınıflandırılmış; küresel olarak Değerlendirilmemiş, ama D ölçütünü karşılayacağı tahmin ediliyor.)</p>	<p>Eğer üreyen popülasyon çok kısıtlı ise, bölgesel popülasyona kurtarma etkisi olması beklenmez, bu nedenle sınıf değiştirilmemelidir. Ancak üreyen popülasyon büyükse ve koşullar bölge içinde veya dışında bozulmuyorsa, bölgesel tükenme riski birinci aşamadaki değerlendirmenin gösterdiğinden daha azdır, bu nedenle sınıf alçaltmak uygun olabilir.</p>

İkinci aşamada, bölgedeki popülasyonun tükenme riskini etkileyebilecek ayrıntır popülasyonlarının varlığı ve durumu incelenmelidir. Eğer takson bölgeye endemikse veya bölgesel popülasyon ayrı (izole) ise, Kırmızı Liste Sınıfı, hiçbir değişiklik yapılmadan kullanılmalıdır. Tersine, eğer bölge dışındaki ayrıntır popülasyonları bölgedeki popülasyonun tükenme riskini etkileyebilecekse, Kırmızı Liste Sınıfı, E ölçütünde tanımladığı şekliyle tükenme riskini yansıtan daha uygun bir sınıfa değiştirilmelidir. Bölge dışından gelen bireyler tükenme riskini azaltacağından (örn. "kurtarma etkisi"), bu genellikle sınıfın alçaltılması demektir.

Normal olarak bu alçaltma sınıfın bir basamak, örneğin Tehlikede (EN) sınıfından Duyarlı (VU) sınıfına veya Duyarlı (VU) sınıfından Tehdite Açık (NT) sınıfına değiştirilmesiyle yapılır.

Sadece küresel dağılımlarının sınırlarında bölgeye giren ve yayılışı genişlemekte olan populasyonları iki hatta daha fazla sınıf alçaltmak daha uygun olabilir. Bölge çok küçükse ve izole değilse iki hatta daha fazla sınıf alçaltmak daha uygun olabilir.

Eğer bölgesel populasyon, bölge dışındaki populasyonlardan gelen bireyler olmazsa varlığını sürdüremeyecek olan bir demografik *sink* ise (Pulliam 1988), ve aynı zamanda bölge-dışı kaynak azalmakta ise, bölgesel populasyonun tükenme riski ölçütlerin verdiği kadar yüksek olabilir. Böyle olağanüstü durumlarda sınıfı yükseltmek uygun olabilir. Eğer bölge-dışı populasyonların bölgesel populasyonun tükenme riskini etkileyip etkilemediği bilinmiyorsa, birinci aşamada elde edilen ilk değerlendirme hiçbir değişiklik yapılmadan kullanılmalıdır.

Ziyaretçi populasyonlar

Ziyaretçi populasyonlarla vagrant populasyonlar ayırd edilmelidir, çünkü vagrant populasyonlar değerlendirilemezler.

Üreyen populasyonlarda olduğu gibi, birinci aşamada (Şekil 2, kutu 1) kullanılan veri küresel populasyondan değil, bölgesel populasyondan alınmalıdır. Ancak, azalmayı (A3 ve A4 ölçütleri) ve süregelen düşüşü (B ve C ölçütleri) doğru olarak öngörebilmek için bölge dışındaki (özellikle taksonun üreme bölgesindeki) durumu incelemek gerekebilir.

İkinci aşamada, bölge dışındaki (Şekil 2, kutu 2e) ve içindeki (kutu 2f) çevre koşulları incelenmelidir. Bölge dışında, geçmişteki veya gelecekte öngörülen azalmalar, ve bölge içindeki çevre koşullarındaki bozulmalar birinci aşamada hesaba katılmış oldukları için ikinci aşamada bir ayarlamaya neden olmazlar. Çevre koşulları sabitse veya iyileşiyorsa bu sınıf alçaltmak için neden olabilir. Küresel olarak nadir olan taksonların (örn. D ölçütüne göre listelenmiş olanların) sınıfı alçaltılmamalıdır, çünkü küresel olarak çok azalmış bir populasyondan bölgesel populasyona kurtarma etkisi olması beklenmez.

Ayarlama yapılabilecek sınıflar

Ayarlamalar (sınıf alçaltma veya yükseltmeler), Tükenmiş (EX), Doğada Tükenmiş (EW), Bölgede Tükenmiş (RE), Yetersiz Verili (DD), Değerlendirilmemiş (NE), ve Uygulanamaz (NA) sınıfları hariç diğer sınıflara yapılabilir.

V. BELGELEME VE YAYIMLAMA

Lütfen belgenin orijinaline bakınız.

VI. KAYNAKLAR

- Brown, J.H. and Kodric-Brown, A. 1977. Turnover rates in insular biogeography: effect of immigration on extinction. *Ecology* 58: 445–449.
- Gärdenfors, U. 1995. The regional perspective. In: J. Baillie, D. Callahan and U. Gärdenfors (eds). *A closer look at the IUCN Red List Categories*, pages 34–36. *Species* 25: 30–36.
- Gärdenfors, U. 1996. Application of IUCN Red List categories on a regional scale. In: J. Baillie and B. Groombridge (compilers and editors) *1996 IUCN Red List of Threatened Animals*, pages 63–66. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- Gärdenfors, U. 2001. Classifying threatened species at a national versus global level. *Trends in Ecology and Evolution* 16: 511–516.

- Gärdenfors, U., Hilton-Taylor, C., Mace, G. and Rodríguez, J.P. 2001. The application of IUCN Red List Criteria at Regional levels. *Conservation Biology* 15(5): 1206–1212.
- Gärdenfors, U., Rodríguez, J.P., Hilton-Taylor, C., Hyslop, C., Mace, G., Molur, S. and Poss, S. 1999. Draft guidelines for the application of IUCN Red List criteria at national and regional levels. *Species* 31–32: 58–70.
- Hanski, I. 1999. *Metapopulation Ecology*. Oxford University Press, Oxford.
- Hanski, I. and Gyllenberg, M. 1993. Two general metapopulation models and the core-satellite species hypothesis. *The American Naturalist* 142: 17–41.
- IUCN 1998. IUCN Guidelines for Re-introductions. Prepared by the IUCN Species Survival Commission Re-introduction Specialist Group. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- IUCN 2001. IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- Levins, R. 1969. Some demographic and genetic consequences of environmental heterogeneity for biological control. *Bulletin of the Entomological Society of America* 15: 237–240.
- Pulliam, H.R. 1988. Sources, sinks, and population regulation. *The American Naturalist* 132: 652–661.
- Rodríguez, J.P., Ashenfelter, G., Rojas-Suárez, F., García Fernández, J.J., Suárez, L. and Dobson, A.P. 2000. Local data are vital to worldwide conservation. *Nature* 403: 241.
- Standards and Petitions Subcommittee of the IUCN SSC Red List Programme Committee 2003. Guidelines for using the IUCN Red List Categories and Criteria (May 2003). Available from: <http://www.iucn.org/themes/ssc/red-lists.htm>.
- Walter, K.S. and Gillett, H.J. (eds). 1998. 1997 IUCN Red List of Threatened Plants. Compiled by the World Conservation Monitoring Centre. IUCN, Gland, Switzerland, and Cambridge, UK.

Ek 1: Örnekler

Lütfen belgenin orjiinaline bakınız.